

Fragmentas iš ilgo ilgo eilėraščio „Apgraibomis“

*Kai įprasto pasaulio nelieka,
Sąmonė atsitraukia į paskutiniąją citadelę –
Kalbinę tikrovę –
Ten,
Kur žodžiu „ranka“
Vis dar įmanoma
Paglostyti žodį „katė“,
Žodžiu „Dievas“ –
Sutramdyti žodį „nesąmonė“,
Žodžiu „myliu“ nueit paviešėti pas mirusius.*

Rimvydas Stankevičius

Malonūs Acta Linguistica Lithuanica skaitytojai!

Pasisekė 90-ajam jubiliejiniam žurnalo tomui. Ištikimas kalbos žmogus, talentingasis poetas Rimvydas Stankevičius padovanojo keletą dar nepublikuotų eilučių, susijusių su žodžiais. Niekada negalvojau, kad ši dovana, liudijanti ir ištikimybę gimtajai kalbai, privers vėl paglostyti savuosius žodžius ir apsidžiaugti, kad manyje puikiai sutaria žemaičių šnekta ir gimtoji vienintelė lietuvių kalba, nors studijuoti pasirinkta vokiečių kalba buvo raktas ne vien į R. M. Rilės poeziją, bet ir platesnę vokiškai parašytos filosofijos arba į tą kalbą išverstų daugybės negirdėtų ir neregėtų knygų pasaulį.

Kodėl mokslininkai rašo ir spausdina knygas, straipsnius ir kitokio žanro bei pobūdžio kūrinius, skaito ir verčia sudėtingus rankraščius? Smalsumas, noras suvokti daugelio reiškinių ir įvykių pradžią, paskelbti ją, kad skaitantieji suprastų, kad iki jų jau buvo raštijos klodai, kad buvo skubama juos išsaugoti istorijai. Dažnai tai galima pavadinti ištikima tarnyste istorijai o gal ir atrama mokslininko gyvenimui. Sudėtinga pasakyti, kokią mokslo pusę mes matome: tą, kuri skaičiuoja taškus, ar tą, be kurios gyvenimas neturėtų jaukumo, atradimo džiaugsmo pojūčio ir suvokimo, kad laukiame, kada stos taika. Vis prisimena akimirkos, kai, radus archyve taip ilgai ieškotą savosios tiesos patvirtinimą, vargu ar galėjai apibūdinti vidinę būseną. Mokslas padeda įprasminti praeitį, dabartį ir ateitį, pajauti šilumą ir ramybę dėl savųjų minčių ateities ir jų gyvenimo su kitais žmonėmis.

90-as žurnalo tomas pradedamas Vokiečių ordino Prūsijoje tyrimu. Pasielkus notarų parašus identifikuojami anoniminiai raštai. Autorius Dieter'is Heckmann'as, labai patyręs archyvaras, tikrai pasako esminių dalykų apie identifikavimo problematiką. Profesorės Marie-Luise'ės Heckmann akys nukrypsta į dar ankstyvesnius rašytinius šaltinius, į IX–X amžius. Autorė pateikia karaliaus Otono I rankraščio analizę. Tome gausu onomastikai skirtų publikacijų. Rašyti skuba vyriausias žurnalo autorius Jürgen'as Udolph'as, tęsdamas savo gyvenimo ieškojimus dėl *Leipzigo* miesto vardo. Bene didžiausią asmeninę onomastinę kartoteką turintis autorius dar kartą pateikia savo išvalgas dėl *Leipzigo* vardo kilmės ir jos ryšio su germanų priebalsių perkaita. Taip pat yra nagrinėjamos oikonimo *Ginūčiai* ištakos. Dėmesys skiriamas ir baltiškų vardų davimo polinkiams emigracijoje 1991–2020 metais Jungtinėje Karalystėje. Tokios temos veikiausiai taps dažnesnėmis, nors norėtusi išgirsti ir apie spartesnę emigrantų grįžimą Tėvynėn, kuri turėtų laukti savųjų žmonių, nes per maži mes esame, o turime būti stiprūs. Jaunas doktorantas Simonas Noreikis iš Helsinkio universiteto diskutuoja su lietuvių hidronimijos grandu Aleksandru Vanagu, kurio 90-metį minėsime šiais metais, dėl finougriškos kilmės vandenvardžių. Tome dar kartą aptariama dviskaita rankraštiniuose Jurgio Ambroziejaus pamoksluose, grįžtama prie sovietinės Lietuvos vaizdinio Moderniosios tapatybės ideologinio naratyvo tekстыne, nes, norint suvokti dabartį, reikia pajusti ir praeities svetimumą. Užsienio autorių akys krypsta į semantinės dinamikos universalumą nuo 'kūno' iki 'asmens', 'savasties', 'sielos', kiekybinių rodiklių seminės kompozicijos moduliacijos anglų kalbos frazėse. Mūsuose dar nepasitaikęs tyrimas – anglų kalbos uždaryjū junginių (sudurtinių žodžių) skalės AIC tyrimas. Taigi, ukrainiečių ir vokiečių autoriai meta žvilgsnį į *lingua franca*. Paskutinis straipsnis remiasi asociaciniu eksperimentu, kurį atliko ukrainiečių ir slovakų autoriai, nagrinėdami pavydą kaip psichologinį ir kognityvinį reiškinį ukrainiečių ir slovakų kalbinėje sąmonėje. Taigi karas nepajėgus sutrikdyti mokslinės minties, neįjuntamas atstūmimas ir susvetimėjimas. O tai, kas parašyta ir išspausdinta, neišnyks be pėdsakų. Išvalgose Darius Antanavičius dar kartą patikslina žurnale spausdintą savo hipotezę dėl Mikalojaus Daukšos mirties metų. 90-ajame *Acta Linguistica Lithuanica* tome esama ir dviejų recenzijų.

Nežinau, ar jubiliejinis žurnalo *Acta Linguistica Lithuanica* tomas parodys mokslinio gyvenimo kelią, bet minčių ir idėjų, viliuosi, kad sukels ir neleis nutolti nuo mokslo pasaulio. O kylantys pasvarstymai tesuteikia džiaugsmo ir minčių santarvės.

Linkėdama autoriams, skaitytojams,
vertintojams surasti tai, kas geriausia,
vyriausioji redaktorė Grasilda Blažienė